

ז' בשבט תשפ"א, 20.1.2021

גיליון מס' 744

פרשת בא

שנת הירח ושנת השמש כמסר לאדם

מאת יעקב נוקד, שלפים

"השוו את עצמכם למי שהייתם אתמול, ולא למישהו אחר היום" (ג'ורדן פיטרסון)

בפרשת בא, בין כל תיאורי המכות והיציאה הדרמטית ממצרים, מופיעה המצווה הראשונה שניתנת לעם ישראל בצורה מסודרת, מצוות מניית החדשים החל מחודש ניסן. הציווי אמור היה להיות אירוע די חגיגי וסמלי, אבל לא בטוח שהוא קיבל את תשומת הלב הראויה לו מצד כל העם. אבל ה' לפחות "עוצר רגע" את משה ואהרן, בעודם בארץ מצרים, ומצווה עליהם לנעוץ את היתד בתאריך הזה. ומכאן מתחילה הספירה: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשִׁית חֹדְשֵׁי רֵאשֻׁן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה" (שמות י"ב). ננסה ללמוד כמה משמעויות מהמצווה החגיגית הזאת, שלפעמים הולכת לאיבוד אל מול שאר האירועים הדרמטיים שבפרשה.

כידוע, ישנן שתי דרכים עיקריות לארגן את חודשי השנה. האחת על פי הירח (שנת ירח) והשניה על פי השמש (שנת חמה). ב"שנת ירח" החודשים והשנה מוגדרים על פי הקפות הירח את כדור הארץ. כל חודש הוא הקפה, והשנה היא 12 הקפות. התוצאה היא שנה "קצרה" מדי מבחינת עונות השנה, היא לא מצליחה להכיל בהקפה אחת את כולן. תמיד יש שארית. ולכן היא פחות טבעית. ב"שנת חמה" השנה מוגדרת לפי הקפה אחת של כדור הארץ את השמש. היא מכילה בדיוק את עונות השנה המוגדרות על פי השמש. היא טבעית ומלאה. רק שהיא לא בדיוק מתחשבת בסיבובי הירח. המוסלמים בחרו להגדיר את השנה שלהם על פי הירח, ולכן החגים שלהם לא מחוייבים לעונות השנה, אלא לספירה, ולכן אותו חג יכול לצאת בכל שנה בעונה אחרת. זה לא נורא אם אתה לא מחשיב כל כך את הסדר הטבעי של העולם.

הנוצרים ובעקבותיהם העולם המערבי, בחרו להגדיר את השנה שלהם על פי החמה, ולכן החגים שלהם יושבים בדיוק על עונות השנה. ואיפה אנחנו בכל הסיפור? אז לפי הציווי שבפרשתנו, אנחנו מתחילים עם הדרך המוסלמית. "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם", אנו מתחילים ומחוייבים לשנת הירח. רק בספר דברים נבין שהדרך העברית היא "גם זה וגם זה". אמנם אנחנו סופרים את החודשים על פי הירח, אבל אנחנו מעוניינים גם להתחייב לעונות השנה: "שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעִשִׂיתָ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ. (דברים טז, א). אנחנו משלבים בין שנת הירח לשנת החמה בסוג של חשבון כפול וקצת מסורבל.

נעמיק קצת יותר במשמעות. שנת הירח היא "סובייקטיבית". היא שמיכה קצרה מדי בשביל עונות השנה. הירח מסמל את הצד ה"מקבל" לעומת השמש, שכן הוא מחזיר את האור שלה, והנמשל העיקרי לירח, הוא האדם. שנת החמה לעומת זאת היא "אובייקטיבית". היא שמיכה גדולה שמכסה את כל הרצף, אבל מטשטשת את תתי-התהליכים הסובייקטיביים. החמה מסמלת את הצד המשפיע.

וכעת נחזור למצווה הראשונה, נעיצת נקודת הזמן על פי הירח. קודם כל ה' מצווה אותנו לציין נקודה בזמן, כאן ועכשיו, בתוך כל הבלגן והסערה, גם אם היחידים ששמים לב אליה עכשיו הם משה ואהרן. ונקודת הזמן הזו, של ר"ח ניסן, היא אפילו לא נקודת שיא בסיפור. סתם נקודה. אז למה זה כל כך חשוב? זה חשוב בגלל שזאת נקודה ששוברת את הרצף הסתמי של המציאות. גם אם זו נקודה "טכנית" שקשורה לתנועת גרמי השמים ולא למשהו שקרה במציאות (כמו כל ר"ח), זאת יכולה להיות נקודת משען, נקודת התעוררות שתתחיל תהליך משמעותי יותר. והייצור שלה הוא באחריות שלנו. אז המסר הראשון הוא "יש לנעוץ נקודה כלשהי בזמן", יש להחליט לשבור את הרצף. המסר השני הוא ש"התהליך מתקדם על פי הסובייקטיביות שלך", גם אם אתה יודע שלא תסיים את כל התהליך על כל שלביו. "לא עליך המלאכה לגמור". ולכן בנקודת הציון הזו משה ואהרן מצווים על פי שנת הירח, שהיא אמנם "קצרה מדי" ולא מכסה את כל ה"שנה", ומסמלת את קוצר ההשגה והפעולה של האדם. רק בשלב מאוחר יותר נבין שמצופה מאיתנו בטווח הארוך, להגיע גם לסוג של שלמות ואובייקטיביות, ולהגיע לזה שבאופן ממוצע ראש חודש ניסן יתכתב גם עם שנת החמה, עם השמיכה הגדולה.

מכאן ניתן להבין שזו לא סתם המצווה הראשונה שעם ישראל מקבל. זו מצווה שהיא אשכול משמעותי, לקראת הדרך שבה עם ישראל ככלל, וכל יחיד בפרט, צועדים מול המציאות. מצווה זו מבטאת את השילוב הבלתי אפשרי אבל הקיים בין הסובייקט לבין המציאות האובייקטיבית, בין העולם הטבעי הדטרמיניסטי והסגור (המבוטא בשנת החמה), ובין העולם האישי, הבחירי והמשמעותי (המבוטא בשנת הירח).

אין למתח הזה סוף ואין לו פתרון. זאת לא בעיה שיש לפצח, אלא לפענח.

ונחזור לכותרת, "השוו את עצמכם למי שהייתם אתמול, ולא למישהו אחר היום". המשפט הזה הוא אחד מ 12 כללים שג'ורדן פיטרסון (שלהבנתי הוא מה שפעם קראו לו "חכם מחכמי אומות העולם") מנסח בספרו המקורי והייחודי "12 כללים לחיים", ספר שאני אישית ממליץ מאוד לקריאה. ובכלל זה, פיטרסון מדבר על אחד המעצורים הגדולים בהתפתחות אישית - ההשוואה העצמית לאחרים, וזאת במקום להשוות את עצמך למי שהיית אתמול ולפני שנה, גם אם עדיין אתה לא קרוב לשלמות בחיך. האתגר הראשון הוא היכולת לנעוץ נקודה בזמן, ראש חודש אישי, ובה להגדיר את המצב, ועל פיה להגדיר מהם היעדים האישיים הנכונים והאפשריים עבורי. האתגר השני הוא למדוד את ההתקדמות האישית שלי באמת לאורך הזמן, ביחס למי שהייתי. וזוהי משמעות שנת הירח. אך האם אנחנו לעולם כלואים בסובייקטיביות שלנו? ומה עם שנת החמה בתהליכי חיינו? לא לדאוג, בספר, בכלל נוסף, הוא משלים את שנת הירח גם עם שנת החמה. אין כאן המקום להוסיף. לשם כך צריך לקרוא את הספר...

יעקב נוקד. בן 45 תושב שלפיים. נשוי ללירז ואב לאלה. איתמר ומעין. פועל במרכז מרי"ם – מרכז רוחני יהודי מקומי בעמק המעיין. מנחה קבוצות. מגשר ומלווה חינוכי בארגון השומר החדש.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il